Број 206 У Новом Саду, у четвртак 24 септембра (7. октобра 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од ступе врсте сваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кућиште је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 28

Поједини јутарњи бројеви стају 2 петуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Велико-хрватска најезда на Српство и пресуда загребачког суда.

Преко осам месеци је трајала расправа пред загребачким судбеним столом против Срба ради тобожње почињене велике издаје. Како је текла расправа, знамо. Видели смо свакојака чуда: несвесне и пусте судије, а обесног државног тужиоца. Тарабокија је сваки час отклањао питања, која су стављали брани оци или тужени, помагао је сведоцима, да другачије говоре, него што би сведоци хтели и прискакао им је у помоћ, ако су се нашли у запари и неприлици, исказујући лажно против оптужених. А исти су таки били и остали суци, који су заједно са Тарабокијем немилостиво казнили дисциплинарно оптужене. Тако су исто бездушно и без икаква оправдана разлога одбијали предлоге браниоца и тужених Срба, док су предлоге државног тужиоца Акуртија махом усвајали Верни свом начелу одбили су са малим изузетком све сведоке, које им је одбрана предложила, док су све сведоке Акуртијеве преслушавали, па и оне, који нису ни у каквој вези стојали са парницом С брда с дола су доносили некакове „појаве“ и неке изјаве и узвике од буди ма кога, који ни појма није имао о загребачкој парници.

И кад смо све то видели, да ли нас је могла изненадити пресуда загребачког суда, која је изречена 22. септембра (5. октобра) о. г.? Не, није никако, јер **целатски сенат** могао је изећи само **целатску пресуду, која је управо огледало бечке политике, наперена против српског народа и огледало велико-хрватске најезде на Српство и све, што је српско.**

А какви су тек разлози те осуде? Никакви, јадни, без икаква смисла. Пресуда загребачког судбеног стола је најјача сведоџба очевидног душевног, умног и моралног сиромаштва судаца пресудног сената, који је судио туженим Србима, а то су Тарабокија, Павешић, Финк, Цекуш и Мајснер, а о Кушту и Цувају, као заменицима нећемо ни да говоримо. Та имена треба забележити црним словима и деци указивати на њих, да их се гнушају и да се чувају да буду такови, јер тешко Хрватској и Славонији, ако се у њима буде још таковых нељуди рађало, као што су Тарабокија и другови му. А не треба заборавити ни Кошутића ни Акуртија, који су нечувеном бездушношћу купили доказни материјал против Срба, да им силом створе кривицу. Али да пређемо на разлоге, које ћемо летимице прегледати, јер сада, када пишемо, и онако не знамо читав садржај истих.

У разлозима се вели, да су постојала удружења ради велико српске пропаганде, а у ствари су то политичке организације, које ни у забрањиване и које се нису никада бавиле велико српском пропагандом. И ничим није ни доказано, да су се бавиле недопуштеном пропагандом, али је то требало прогонитељу српског народа, па с тога се и износе невине политичке организације, као опасна удружења. Говори се и то, да су Срби само због вере православне постали Срби, и да се само с тога тако сматрају, а то не само да је лаж и грозна глупост, већ то је управо франковлук и нитковлук, који управо расветљава целу ствар и показује, да је сва та траги комедија удешена ствар и да је наперена против Српства и његовог опстанка. А те речи говоре речитије него сви други разлози против загребачке парнице и осуде. Или зар Срби у нашим крајевима нису Срби? Зар нису синови оних Срба, који су толико пролили крви у одбрану аустроугарске монархије? И Вађада нису то зато, што се тако прохтело Еренталу, Рауху, Акуртију, Тарабокију и другим српским непријатељима?!

А да се још боље види, колико је неозбиљна и несмишљена осуда указујемо и на онај део разлога, где се разлаже, зашто су ослобођени њих двадесет двоје, јер се ту каже, да суд сматра доказаним, да су се придружили велико издајничким потхватимо, али да нису били о том свесни. Дакле придружили су се векико издајничком потхвату, што свакако претпоставља свест, па ипак нису били свесни о томе А то значи несвесност (дрвено гвожђе, или гвоздено дрво). Једном речи, глупост и неозбиљност загребачког суда у тако озбиљним стварима, где се ради о части и слободи толиких држављана — А то је управо титрање законом, судачком чашћу и са чашћу и слободом тужених Срба. И то титрање најбоље обележава цео поступак и осуду против Срба, којима се на правди Бога одузе слобода, само да се задовоље нечији политички и осветнички прохтеви.

Али иде време, носи бреме. Доћиће време, које ће ову ствар још боље изнети у правој светлости и жигосати по заслузи силнике и оне, којима није ни шта свето, па ни закон, а од највишег судишта очекујемо заједамачно, да ће спрати лагу са судишта хрватско-славонског, коју му нанесоше Тарабокија и другови му, и да ће судећи право дати потпуно задовољење невино осуђенима.

И то треба што пре да буде.

?

Хапшење у Црној Гори.

Београдски листови добијају извештаје са Цетиња, да хапшења у Црној Гори узимају све већ размере Оно што се пре неки дан десило у Васојевићима, почиње да се протеже кроз целу Црну Гору. Хапшења су почела у Васојевићима па се онда наставила кроз Куче, Братоножиће и Подгорицу. У свим тим крајевима је проглашено опсадно стање. У Колашину нема куће, која није постала тамница. Сада су отпочета хапшења и по околини Никшића. Тамо је гласније но у другим крајевима избио протест због насиља у Васојевићима и стога су власти почеле да хапсе. Народ је на хапшења одговорио још гласнијим негодовањем према влади, а одушевљењем према народној странци. Кроз Никшић и целу околину певају се народњачке песме и кличе се народној странци. А то одушевљење народно за народну странку је у очима црногорских власти тешка политичка кривица и зато се народ хапси. И око Никшића, као и по осталим крајевима, присталицама народне странке одузета је сва муниција, а сад су почели купити и оружје То је још више раздражило народ. Четрдесет Никшићана није хтело да преда оружје; набавили су муницију и одметнули се од власти. За њима је одмах наређена потера, али тешко да ће их ухватити, јер их народ чува. Никшићски су затвори ипак пуни хапшеника.

Чим се почело таласати око Никшића и у Пиви, власти су одмах хтеле поново да ухапсе старог војводу Лазара Сочицу, који живи у Горанском у Пиви, а сељаци владине присталице, почели су да му грабе имање. Војвода је добио позив да иде у Никшић. Он је знао, да га тамо чека тамница и обрати се за заштиту руском посланику. Посланик се заузме код владе, те се обустави наредба за хапшење војводе Лазара Сочице, који је пређе већ дуго трунуо у тамници због кнежеве немилости. Мислећи, да је прешла свака опасност, његов син, бивши кнежев ађутант, капетан Мујо Сочица, дође са 20 првака из свога краја у Никшић, да пита, зашто су му оца хтели ухапсити Њега су одмах заједно са оних 20 првака бацили у тамницу.

Политичка криза у Угарској.

Политички положај у Угарској је непромењен. Све покрива густа коприна неизвесности. У тој неизвесности ничу разни гласови, но већина их је без сваког основа. Тако се говори, да ће бити именована влада ван странака и изван сабора, која би одмах сабор распустила. Председник таке владе би био или Криштофи, који је врло омиљен у Бечу, или Чаки, Буријан, Хијероними и слични. Опће је мишљење у будимпештанским политичким круговима, да ће ускоро краљ позвати к себи Векерла, а затим Кошута и тада ће отпочети преговори, чији је исход врло неизвестан. Група независњачких посланика, која стоји уз Јуста, т. зв. банковна група, намерава, да једно 8—9 дана чека А ако за то време не падне одлука, онда ће у сабору почети расправљати предлог одбора за банку (којим се иде за успостављањем угарске самосталне банке) или ће другим којим путем и начином створити у отвореној саборској седници такав положај, да ће услед тога одмах именовати владу, која ће одгодити или распустити сабор. Хоће, дакле, да ускоре одлуку краљеву, па била она овака или онака, јер се боје, да је намера Бечу, да се до краја године протегне криза, те тако и садања влада, чија оставка још није уважена, уђе у екс лекс (ванзаконито стање, без одобрена прорачуна) Тада би се одмах именовала нова влада, чији би положај био много лакши, јер би затекла већ екс-лекс, који би нови сабор хтео, не хтео морао одобрити.

Резолуција посланика хрватско-српске коалиције.

Чланови хрватско - српске коалиције, који су и чланови угарског сабора донели су своју одлуку о велико-издајничкој парници. У њој веле, да тај процес и после изречене пресуде, сматрају политичком и полицијском акцијом испрепредан неостварним лажним и нарученим исказима, који је у првом реду требао да разбије слогу Хрвата и Срба, а затим да се у земљи одржи апсолутизам. У осуђенима виде невине жртве, који су гоњени што су бранили своја народна законита права Њихове патње користиће народној ствари и бити од користи краљевини Хрватској. Клуб изриче своју хвалу свима онима у просвећеној Европи, који су се борили за време тог процеса за истину и правду, нарочито независној штампи свију народа, која је у корист осуђеника жигосала правна насиља почињена у том процесу. Још је захвалио и далматинском сабору, на одлуци, коју смо већ донели.

У одбрану ћирилице.

Пишу нам из Нештина: На позив председника месног школског одбора Мите Рајковића, састао се данас наш школски одбор те је одржао своју седницу, на којој је прочитана наредба земљске владе од 30. августа о г. број 20.003 којом се укида

ћирилица у I. и II. разреду основних школа. Школски одбор усвојио је једногласно да се поднесе брзојавно Његовом Величанству краљу у Беч ова жалба: „Његовом Величанству краљу Фрањи Јосифу I. — Беч. Школски одбор у Нештину извјављује најпре Вашем Величанству и Прејасном Дому непоколебиву верност и оданост, те моли Ваше Величанство, да благоизволи најмилостивије уважити молбу школског одбора у Моровићу од. 30 августа, с којом је и овај одбор потпуно сагласан. Родитељи школске деце нарочито моле Ваше Величанство, да им се узакоњено право на ћирилицу очува, јер им је избацивањем ћирилице из пучких школа угрожено између осталога и религиозно васпитање младежи. За школски одбор Мита Рајковић, председник. Уједно је одбор једногласно решио, да се образложеном представком обрати овај одбор земаљској влади у којој моли, да земаљска влада повуче ту своју наредбу, којом се укида учење ћирилице у I. и II. разреду оних пучких школа у општинама, у којима Срби у већини живе

Бугарска патријаршија.

По бугарским листовима у Трнову је јуче требала да буде проглашена патријаршија у Бугарској. Тиме се црква краљевине Бугарске потпуно одваја од бугарске цркве у Турској. Поглавица бугарске цркве у Турској остаће бугарски егзарх. Поглавица цркве у краљевини Бугарској постаће по свој прилици председник бугарског синода.

Балугџић дао оставку

Донели смо већ у „Застави“, да је вођа српских чета у Ст Србији Ђорђе Скопљанче, ономад на улици у Београду напао генералног конзула Србије у Солуну, Багугџића и исћушао га, за нанесене увреде. Како најновије вести из Београда јављају, Багугџић је поднео оставку и умолио владу да га смени са положаја. Говори се, да ће овај догађај имати и даљих последица.

Стање усева и пољопривреда.

По извештајима, који су стигли министарству пољопривреде, јесењи послови око угарења и сејања живо теку. Тако се сеје јесењи раж, пшеница и јесењи овас; то је сејање у многим местима и довршено. Убачено семе је већ лепо поникло, иако је много сметала сухота земље. Рани ражни усеви се већ и лепо убокорили. Посејана јесења репица лепо напредује и ниче, нарочито она, која је раније посејана. Кукурузњи род је лепо понео, а томе је много допринело благо јесење време. Зрна су беспрекорна, само су тамо слабија, где је преко лета мањкала киша. Уопште пак кукуруз је ове године више родио но лане Догодишњи кукурузњи усев процењује се на четири милиона 366 хиљада 827 катастралних јутара — Рани кромпир је ископан у повољној мери, а тако исто и загртан. Поврће, пасуљ и купус су унапређени добром кишом, те је накнађено оно што је кварила летња суша. Виногради су родили, јер је роду допринело лепо јесење време. Но на многим местима опсела је рђа, услед многе кише. У сачуваном грожђу има повољна количина шерећа. Сад су бербе у јеку. Воће уопште узевши није најбогатији род донело. Али је унапређено повољним јесењим временом, те што је већ сазрело, то се сад бере. Просечно су крушке најбоље понеле, род јабука и шљива је већ мањи, но и јесења бресква добро стоји.

Убојна флота — на добош

Како са више страна јављају за неколико недеља догодиће се редак случај. На добошу продаће се читава једна убојна флота. Четрдесет убојних бродова разне сорте — читава турска флота продаће се на добош Колико она вреди, то се најбоље види из писања енглеских листова, да један модерни брод „Дрегнаут“ може целу турску флоту уништити, која се састоји из четрдесет бродова. У свету се већ догађало да се убојна флота продаје на лицитацији. Када се није било баш тако давно са дрвених бродова прешло на оклопне, тада је Енглеска продала на добош сто педесет својих убојних бродова. А тако су се на Енглеску морале угледати и друге државе, и напустити своје старе дрвене убојне бродове, то је конкуренција постала тако велика и цене пале, да се за два убојна брода и шест фрегате, чија је градња пре две године стала двадесед милиона, добило само милион и по. Немачка је 1852. године продала таку једну флоту, и то добила само од 40 до 15 постотака, од оне своте коју је за њих дала.

Колико износи папино имање.

Ђузепе Мелхиор Сарто, који је сада римски папа са именом Пије X. родио се у варошици Пизе, у Северној Италији 1835. г. Његови родитељи били су сиромашни и Пије X. и ако је врло дуго био свештеник остао је сиромах. Штавише године 1875 имао је дуга 35.000 лира (динара) и тај дуг је отплатио када је постао млетачки бискуп. Али и тада имао је свега 25.000 дин. годишњег прихода. Али од када је постао римски папа, сваке године он наследи по неколико огромних имања. У католичком свету има много богатих људи, који се на самртном часу сете римског папе и завештају му веће суме или цело имање Од како је 1870. год. укинута папина држава и присаједињена Италији, краљевина Италија одредила је папи годишњи доходак од 3 милиона и 750 хиљада динара. Али ни тадашњи римски папа Пије IX нити икоји од његових наследника нису хтели да признају право Италији, да укине папску државу и нису хтели да примају од Италије никакву помоћ. Према томе папе не би имале ни једне паре прихода, да не постоји установа т. з Петровог новчића, а то је, што се у целом католичком свету купе прилози за папу. Ти прилози износе годишње преко 3 и по милиона динара. Овај Петров новчић, почео се прво у Енглеској још године 725. Од тог прихода сад се издржава папски двор, плаћа се католичка пропаганда итд.

Папа Пије X. је тек шест година на папском престолу и за то кратко време више од 4000 завештача оставили су му мање или веће суме новаца или непокретног имања. Папа Пије X. од тог огромног наследства задржао је за себе само мали део, а све остало уложио је у папску касу и од тих милијона највише се троши на католичку пропаганду.

Племенита опклада.

Из Петрограда јављају о једној врло занимљивој и племенитој опклади. Члан руског земства Кобелбаба опкладио се са руским милионарем Танком, да ће он сам за неко одређено време пожњети жито са 8 десетина (отприлике 10 хектара). Ко изгуби опкладу, има да подигне зграду за женску гимназију у Камринску (Сибирија) Кобелбаба се одмах, чим је опклада била углављена, дао на посао. Вредно је радио и дању и ноћу. Још једна недеља дана има до одређена рока, а Кобелбаба има да покоси још само једну десетину и онда је добио опкладу. Нема више сумње, да ће је и добити. Кобелбаба је племић, стар 27 година, грдна раста и снаге и морао је себи дати начинити нарочиту косу. Ту ће косу као реликвију сместити у нову гимназију и чувати је. Становништво варошице Камринска спрема се, да приреди разне свечаности у почаст овом необичном косачу, кад сврши свој посао. Поклониће му и једну сребрну косу. — Колико се ова руска опклада са племенитом сврхом одваја од оних лудоглавих опклада америчких, енглеских и осталих богаташа!

Остаци из прастарог доба

У Шведској близу Ветернска језера код брега Ом нашао је шведски научник Френија на трагове стубовних грађевина из доба пре четири хиљаде година. То откриће од великог је значаја по науку, пошто досад из давне старине још ништа није нађено на северу Европе. Нађено је, дакле, оружја од камена, домаће посуђе, кресиво и пуно костију. — Из Париза пак такође јављају, да је у западној Француској у дорињском округу нашао један учитељ под земљом човечји костур у неповређеном стању. Рачунају да костур потиче из преисторијског доба и може бити да је стар на 20 хиљада година.

Време.

Према телеграфском извештају од 23 септембра, може се очекивати топло, западно на много места кишовито.

Брзојави „Застави“

Стигли 23 септембра

Политичка криза.

Будимпешта. Откровење „Пресе“, да ће високи војни достојник Хофман бити министар-председник, изазвало је велику узрујаност.

Поговара се, да је Колман Сел био данас код краља у аудијенцији.

Босански устав.

Будимпешта. Заједнички министар Буријан саветовао се данас са министар-председником Векерлом о уставу Босне и Херцеговине.

Бан код краља.

Беч. Бан Раух примљен је данас од краља у аудијенцију.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 6 октобра 1909 год.
(Брзојавни извештај)

Готова роба.

Раж прве квалитете 19 к. 25 п. до 19 к. 50 п.
Раж средње квалитете 19 к. 05 п. до 19 к 15 п.
Јечам за храну 14 к. 40 п. до 15 к 05 пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до к. — п —

Цурење, печење и све болести мехурлечи Gonotol (признаница). Исти се једе, нема шприцања, 3 лончића за 12 круна шаље дискретно лекарна САЛВАТОР, Ружа Славонија. 622 79—100

ТРЕБАМ ЈЕДНОГ
папучарског момка
који може одмах у посао ступити.
Лазар Милутиновић,
1409 2—3 папучија у Земуну.

ЗА МОЈУ
помодну и мануфактурну радњу
требам **помоћника,**
који добро романски, српски и немачки говори и да је добар продавац.
1231 2—3 **Миша Поповић**
у Чакову.

ОБЈАВА ДРАЖБЕ.
9. октобра 1909. п. р. кал. у 3 сата после подне продаваће се у манастиру
Раковцу
ЖИР на јавној усменој лицетацији.
Поближе увети на лицу места.
У Карловци, 5. октобра 1909. п. р. 1410 1—3
Мих. Љуштина,
српски нар. црквени шумар.

Потребујем једног млађег фурунцијског пекарског **МОМКА**
(Schwarzbäcker),
који може одмах ступити у радњу и што пре нека се мени јави на м ју доњу адресу, који још знаду и добре чаје и буреке правити и развијати, имају првенство. Стан и костирање имаће, а плата по погодби Који жели ово место добити, нека се одмах јави.
D. Jovanovics
1412 1—1 Váczi-utcza 76. Budapest

Где има најбољих
квечова и преса
за цеђење грожђа.

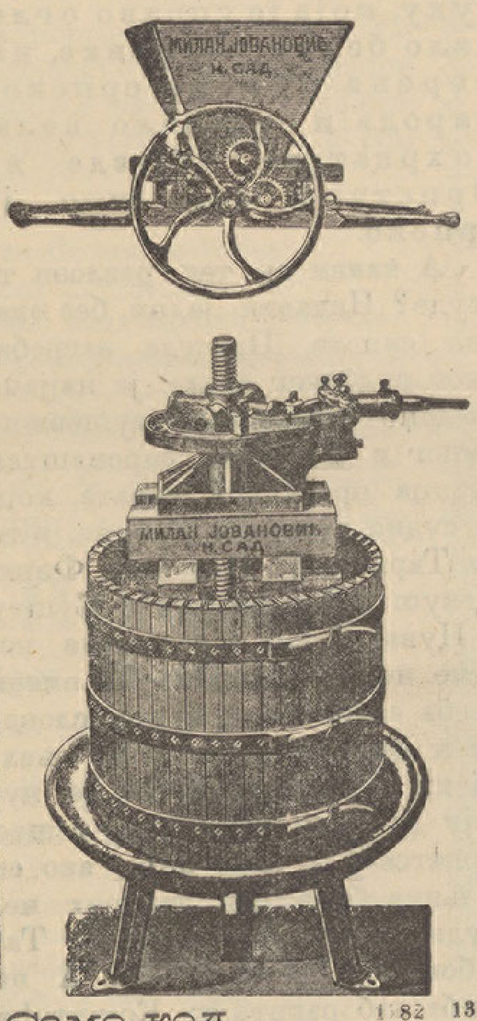

Само код 1182 13 14
Милана М. Јовановића казанџије.
Нови Сад (Ujvidék)
Николе Берчењија улица бр. 14.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.